

Parshat Vajéshev – 5785 – (nr 192)

Samenvatting van de Parsha

1e Aliya: In het jaar 2216 vestigde Jakov zich in Kanaän. Josef was 17 jaar oud en Jakov overhandigde hem de veelkleurige jas. Josef vertelde zijn twee dromen aan zijn broers.

2e Aliya: De broers zweerden samen om Josef te vermoorden, maar Reuven kwam tussenbeide. Hij stelde voor om Josef in een kuil te gooien om tijd te winnen, opdat hij later Josef zou kunnen redden.

3e Aliya: Tijdens de afwezigheid van Reuven stelde Jehoeda voor, om Josef als slaaf te verkopen. De broers presenteerden Jakov met gekunsteld bewijs, de dood van Josef, en Jacov was ontroostbaar.

4e Aliya: Het verhaal van Jehoeda en Tamar wordt verteld. Uiteindelijk is hun eerste zoon, Perets, de stamvader van Mashiach.

5e Aliya: Josef werd verkocht aan Potifar en werd al snel erkend vanwege zijn managementvaardigheden en integriteit. Hij werd aangesteld om het huishouden van Potifar te leiden.

6e Aliya: Potifars vrouw probeerde Josef te verleiden, maar Josef weerstond de verleiding en vluchtte voor de aanwezigheid van zijn minnares. Hij werd in de koninklijke gevangenis gegooid en werd al snel door de directeur verkozen om de gevangenis te leiden.

7e Aliya: Vanwege zijn leidinggevende functie kwam Josef in contact met de voormalige koninklijke wijn-steward en bakker. Hij vertolkte met succes hun dromen en de wijn-steward werd herbenoemd in zijn functie. Josef vroeg de wijnbeheerder om namens hem tussenbeide te komen bij Farao. In het jaar 2227 is Jozef 28 jaar oud.

Samenvatting van de haftara *Amos 2:6 – 3:8*

In de Haftara van deze week bestrafte Amos de Navi, de Bné Jisrael [Kinderen van Israël] voor de perversie van de gerechtigheid die tot uiting kwam in hun gedrag jegens weduwen, wezen en armen. De verkoop van Josef voor een paar zilverstukken wordt genoemd als een goed voorbeeld van dergelijk onrecht. Ongeacht welke rationalisatie de broers ook hebben gebruikt om hun daden te rechtvaardigen, het geldt dat ze voor de verkoop accepteerden, reduceerde hun daden tot niets meer dan egoïsme.

Ditzelfde thema wordt herhaald in het verhaal van de 10 martelaren. De Romeinse gouverneur beschuldigde de broers ervan, Josef voor geld te verkopen. Als hun motieven inderdaad rechtvaardig waren, hadden ze geen enkel persoonlijk gewin uit hun daden mogen aanvaarden.

De Navi stelde het onrecht tegen de armen tegenover de drie ernstigste zonden: afgoderij, overspel en moord. Hasjem [G-d] is bereid een tweede kans te geven als de mensheid faalt vanwege persoonlijk falen; Wanneer de mensheid echter faalt op het gebied van sociale rechtvaardigheid, kan er geen tweede kans zijn. Rechters zijn bedoeld om G-ds werk van het dienen van gerechtigheid te doen, en de rechtsbedeling zou een primaire uiting moeten zijn van Hasjem's manifeste aanwezigheid in de samenleving. Wanneer een rechter de macht van zijn ambt verdraait, sluit hij veel meer compromissen dan alleen gerechtigheid. Hij compromitteert G-d Zelf.

Een vredig pensioen

"En *Jakob* vestigde zich in de woonplaats van zijn vader, in het land *Kena'an* ." [37:1]

De *Medrash* zegt dat *Jacov* zich wilde settelen, in een "tevreden vrede." Iedereen die *Jacov's* leven heeft gelezen, kan begrijpen waarom dit zo zou kunnen zijn. Hij groeide op met een moordenaar als broer, van wie hij uiteindelijk gedwongen werd te vluchten. Hij ging toen naar zijn oom, *Lavan* de afgodenaanbidder, waar hij zeven jaar werkte om te trouwen, alleen om misleid te worden om met de verkeerde zus te trouwen en nog eens zeven jaar voor de jongere te werken. Toen bleef hij werken, totdat angst voor zijn leven hem ertoe bracht om opnieuw weg te lopen. Naast de stad *Sjchem* werd zijn dochter *Dina* misbruikt. Uiteindelijk stierf zijn vrouw *Rachel* bij de geboorte van haar tweede kind. Op dit punt zouden we zijn interesse in ontspanning met zijn gezin kunnen begrijpen! Maar de *Medrash* zegt dat G-d naar *Jacov* keek en zei: "Is het niet genoeg voor de rechtvaardigen dat de Toekomstige Wereld voor hen is voorbereid, dat zij ook verlangen om in tevredenheid en rust te leven [in deze wereld]?"

De *Chatam Sofer*, Rabbi Moshe Sofer, stelt een variant op de klassieke vraag: "Waarom overkomen goede mensen slechte dingen?" Als G-d goed en weldadig is, vraagt hij, waarom zou het Hem dan kunnen schelen dat een *Tsaddik*, een rechtvaardig persoon, vrede zou hebben?

Om dit uit te leggen, analyseert de *Chatam Sofer* het vers in Psalm 145: "U opent Uw hand en verzadigt elk levend wezen met ' *Ratzon* ' [verlangen]." We begrijpen dit meestal zo dat G-d elk levend wezen geeft volgens zijn behoeften en wensen. De *Chatam Sofer* biedt een nieuw inzicht.

We weten, zegt de rabbijn, dat iemand die alles wat hij wil ontvangt zonder beperking [en niets meer heeft om naar te streven], uiteindelijk walgt van zijn eigen leven. Het is erg belangrijk voor een persoon om wensen en verlangens te hebben. Bovendien is het duidelijk dat iemand die voelt dat hij iets mist, en het verlangt, duizend keer gelukkiger is om het uiteindelijk te ontvangen dan iemand die het nooit heeft gewenst of het gebrek in de eerste plaats heeft gevoeld. Dit is dan de betekenis van het bevredigen van elk levend wezen met "verlangen" - dat met alles wat G-d een persoon geeft, Hij ervoor zorgt dat het met verlangen is - wat betekent dat de ontvanger nog steeds andere dingen verlangt. Verder geeft G-d het verlangen in de eerste plaats, zodat we ons verheugen wanneer we onze doelen bereiken.

Zo is het ook, zegt de *Chatam Sofer*, belangrijk dat de rechtvaardigen erkennen dat er geen vrede en tevredenheid, geen voltooiing en geen perfectie is in deze wereld. Als ze geen gebrek voelden in deze wereld, dan konden ze de grootheid van de Toekomstige Wereld niet volledig begrijpen of zich erover verheugen. Daarom zei G-d: "Het is niet genoeg voor de rechtvaardigen dat de Toekomstige Wereld voor hen is voorbereid; ze moeten er eerder naar verlangen om in tevredenheid te wonen!" Het was geen retorische vraag, maar een verklaring: vanwege hun rechtvaardigheid moeten ze de rust verlangen die beschikbaar is in de Toekomstige Wereld, wat betekent dat ze het gebrek daaraan in deze wereld moeten zien. Dan, concludeert Rabbi Sofer, zullen ze zich verheugen en vieren in de grote dingen die aan het Huis van Israël zijn gegeven, die allemaal een deel hebben in de Toekomstige Wereld! (R. *Jacov Menken*)

De geest bevrijden

G-ddelijke voorzienigheid lijkt op vreemde manieren te werken, vooral voor Jozef die wegwijnt in een Egyptische gevangenis. Onterecht beschuldigd van avances naar Potifar's vrouw, is Jozef in de kerker gegooid en daar achtergelaten om te rotten. Maar het lot vereist dat hij wordt vrijgelaten en verheven tot een hoog ambt in het koninklijk paleis, en om dit belangrijke resultaat te bewerkstelligen, verzint de g-ddelijke voorzienigheid een zeer vreemde reeks omstandigheden.

Zoals we in de Tora-portie van deze week lezen, ontmoet Jozef tien jaar na zijn opsluiting twee in diskrediet geraakte paleisfunctionarissen, de koninklijke schenker en de koninklijke bakker. Op een ochtend treft hij ze moedeloos aan. Hij ondervraagt ze en ontdekt dat ze allebei de vorige nacht verontrustende dromen hebben gehad. Hij biedt scherpzinnige interpretaties van hun dromen en de volgorde van gebeurtenissen bevestigt zijn voorspellingen. Twee jaar later, wanneer Faraó zijn eigen verwarrende dromen heeft, herinnert de schenker zich Jozef's interpretatievaardigheden en beveelt hem aan bij Faraó. Jozef wordt naar het paleis gebracht, waar zijn briljante interpretaties en wijsheid hem een enorm hoog ambt opleveren, en de rest is geschiedenis.

Dit verhaal zorgt zeker voor veel drama, maar waarom waren al deze vergezochte ontwikkelingen nodig? Waarom manifesteerde de g-ddelijke voorzienigheid zich niet op een eenvoudiger manier? Hadden Jozef's vrijlating en machtsovername niet kunnen worden bewerkstelligd door meer alledaagse gebeurtenissen?

De commentatoren leggen uit dat Jozef's vrijlating uit de gevangenis bedoeld is als een paradigma van de ultieme menselijke emancipatie. De wisselvalligheden van het leven kunnen ervoor zorgen dat iemand opsluiting van vele soorten ervaart, niet alleen fysieke opsluiting, maar ook psychologische en emotionele gebondenheid van de geest, wat vaak veel pijnlijker kan zijn. Hoe kan iemand zichzelf uit deze situaties bevrijden? Hoe kan hij ontsnappen aan de isolatie die soms door zijn omstandigheden wordt opgelegd?

Het antwoord is om je te richten op de behoeften van anderen. Zolang een persoon verzonken is in zijn eigen ellendige toestand, kan hij niet anders dan zich in zekere mate wentelen in zelfmedelijden en op de rand van wanhoop lopen. Zodra hij zijn focus echter verlegt naar anderen, is zijn aanwezigheid in opsluiting niet langer doelloos en negatief. Integendeel, zijn aanwezigheid is positief en brengt verlichting aan anderen en vervulling aan zichzelf. Door de geest te bevrijden, zal hij zichzelf in feite hebben bevrijd van de ketenen van zijn toestand.

Jozef personifieerde deze benadering. Onterecht beschuldigd en gevangengezet, trok hij zich niet terug in zichzelf om zijn vreselijke lot te betreuren. In plaats daarvan werd hij onmiddellijk het hart en de ziel van de gevangenis, altijd daar om een getroffen gevangene te helpen. In die zin bewerkstelligde hij zijn eigen emancipatie, zelfs terwijl hij nog steeds opgesloten zat binnen de gevangensmuren. En om het punt duidelijk te maken, bedacht Hasjem dat zijn daadwerkelijke fysieke bevrijding ook het resultaat zou moeten zijn van de vriendelijkheid die hij voor anderen betoonde.

Een gevangene werd in een cel gegooid met een groot aantal andere gevangenen. De muren van de gevangenis waren dik en vochtig, en hoog aan één kant, ver boven de hoofden van zelfs de langste gevangenen, was een klein, zwaar getralied raam dat uitkeek over een kaal stuk land. Elke dag sleepte de nieuwe gevangene zijn bed naar de muur onder het raam. Dan klom hij op het bed, ging op zijn tenen staan en kon, zich uittrekkend, net zijn kin op de stenen vensterbank laten rusten. De andere gevangenen verzamelden zich in groepen om te praten of spelletjes te spelen, maar de nieuwe gevangene deed nooit mee. Hij stond daar de hele dag, starend uit het raam.

"Wat zie je daar?" vroeg een gevangene hem.

"Niets," antwoordde hij.

“Waarom sta je daar dan de hele dag?”

“Zolang ik naar de buitenwereld kijk,” antwoordde de nieuwe gevangene, “voel ik me er nog een beetje mee verbonden. Ik heb nog een beetje van mijn vrijheid. Maar zodra ik me van dit raam afwend en alleen naar de cel en mijn celgenoten kijk, is al mijn vrijheid weg. Zodra ik me overgeef aan mijn situatie, zal ik echt gevangen zitten.”

In ons eigen leven worden we vaak getroffen door de pijlen en slingers van buitensporig fortuin. Aangevallen door financiële moeilijkheden, familie- en opvoedingsproblemen, druk op de werkplek en allerlei andere spanningen en stress, kunnen we onszelf gemakkelijk somber en depressief voelen worden. Dus wat kunnen we doen? Hoe kunnen we het evenwicht en de moraal herwinnen die we nodig hebben om constructief met onze problemen om te gaan? Door onszelf te storten op het helpen van gezinnen die minder fortuinlijk zijn dan wijzelf of een belangrijk gemeenschapsproject. Ten eerste verlicht het focussen op anderen onmiddellijk de nood van onze eigen situaties. Maar belangrijker nog, het verheft ons spiritueel en stelt ons in staat om onze problemen te zien in het bredere perspectief van wat blijvende waarde heeft in het uiteindelijke schema der dingen en wat niet. (R. Naftali Reich)

Twee broers, twee meningen

Er is geen bitterdere ruzie dan een ruzie binnen een gezin. De dynamiek van het gezinsleven, vooral in een groot gezin met sterke gevoelens van competitie tussen broers en zussen, creëert vaak gevaarlijke situaties tussen familieleden. Het beroemde verhaal van Josef en zijn tien oudere broers dient als een paradigma voor de spanningen, misverstanden, paranoia en jaloezie die zelfs de beste families en de meest toegewijde ouders en kinderen kunnen achtervolgen. Grote en heilige mensen zijn blind voor de dromen en aspiraties van een broer. Ze voelen zich op de een of andere manier bedreigd door zijn jeugdige uitbundigheid en voorspellingen van succes en van het hebben van een dominante positie in het gezin. Ze zien hem als een vijand, een bedreiging voor hun bestaan en voor de toekomst van het Joodse volk. Zo begint het tragische drama zich te ontfouwen in de Tora-lezing van Vajéshev.

Dit verhaal van Josef en zijn broers, met name de rollen van Josef en Jehuda, ten opzichte van hun eigen persoonlijke relatie, eindigt niet met het verhaal van de Tora hier in Beréshiet. In de latere Joodse geschiedenis, na de dood van koning Shlomo, wordt de Joodse natie gesplitst in twee delen: het koninkrijk Israël (Josef) en het koninkrijk Jehuda (het huis van David). Zo overleefde de concurrentie tussen de twee leidende zonen van Jakov's familie, Jehuda en Josef, eeuwen van pogingen tot eenheid. En het uiteindelijke resultaat van deze splitsing binnen de Joodse natie was een ramp voor beide delen van die natie. Beide delen van de natie werden verzwakt, ze hadden minder bloedige invloeden op elkaar en uiteindelijk gingen ze zelfs met elkaar in oorlog, waardoor de treurige situatie ontstond dat Joden het bloed van andere Joden vergoten.

Het is een trieste situatie die voor ons is vastgelegd in de Tanach. Josef en Jehuda gingen hun eigen weg, maar de algemene Joodse natie leed er bitter onder. In de literatuur van de rabbijnen gedurende de Middeleeuwen en zelfs tot in ons huidige tijdperk, werden de ernstige splitsingen en geschillen die het Joodse leven schijnbaar altijd hebben geplaagd, gezien als voortdurende echo's van de Josef-Jehuda-moeilijkheid. De rabbijnen van de Talmoed verdeelden de messias zelf in twee personages - Moshia ben Josef en Moshia ben David (een afstammeling van de stam van Jehuda). De eerste moest de weg vrijmaken voor de laatste, maar beiden maakten deel uit van het beoogde messiaanse proces. Blijkbaar is Joodse verlossing en vervulling afhankelijk van zowel Josef als Jehuda en is alleen bestemd voor realisatie als beiden volledige deelnemers zijn aan het proces.

Josef blijft een heilige Jood, ondanks dat hij is blootgesteld aan de decadentie van de heersende Egyptische cultuur. Hij is een integraal onderdeel van het Egyptische hof en de wereld, maar hij is eigenlijk slechts een buitenstaander die naar binnen kijkt en niet echt verlangt om te "horen" bij de

cultuur die hem omringt. Josef is het model voor de Jood die succesvol is in de algemene wereld, maar vastbesloten is om trouw te blijven aan zijn eigen ziel, traditie en bestemming als zoon van Jakov. Jehuda is veel voorzichtiger en conservatiever. Hij heeft de buitenwereld gezien, de algemene samenleving, en is bang om er deel van uit te maken. Jehuda heeft zonen verloren, heeft tragedie en teleurstelling meegemaakt, heeft fouten gemaakt en is uit de zonde opgestaan, en is bereid alles op te offeren om Joods te blijven en andere Joden te redden. Jehuda wil niet Josef zijn. Hij ziet Josef's manier als te gevaarlijk, te riskant – zeker voor de massa's van Israël. Josef daarentegen kan geen toekomst voor Israël zien als het volledig geïsoleerd is van de algemene samenleving, waarvan het deel uitmaakt, ongeacht wat Israëls voorkeur in deze kwestie ook mag zijn.

Josef neemt de risico's en slaagt erin zijn Joods-zijn te behouden en heilige kinderen en kleinkinderen op te voeden, te midden van de ellende van de Egyptische cultuur. Maar Jehuda is ook succesvol op zijn manier en Josef en Jehuda marcheren daarom in lock-step door de Joodse geschiedenis. Ze blijven concurrenten en soms hebben ze harde dingen te zeggen tegen en over elkaar en hun verschillende paden. Maar uiteindelijk zijn ze allebei de pijlers van het Joodse overleven en de Joodse samenleving. Ze vullen elkaar aan, ook al uiten ze vaak geen complimenten over elkaar. Ze zijn partners in het messiaanse en verlossende historische proces van de Joodse geschiedenis. Ze zijn beiden nog steeds hier bij ons vandaag in onze eigen persoonlijke en nationale strijd om een Tora-natie en een goede wereld op te bouwen. We zouden hun aanwezigheid en invloed op ons moeten waarderen. (R. Berel Wein)

Echte motieven

Er zijn maar weinig verhalen in de Tora die de Bijbelgeleerden en critici zo hebben gefascineerd als "Jozef en zijn broers". Voor sommigen bewijst het dat onze voorouders werden geplaagd door de normale uitdagingen van het leven: jaloezie, verleidingen, machtsspelletjes en spirituele verwarring. Jakov wordt afgeschilderd als een zwakke en ineffectieve vader die jaloezie tussen zijn zonen aanwakkerde door favorieten te spelen met Josef. Deze scherpzinnige en krachtige beslisser, die de haat van Esav en het sluwe kwaad van Lavan overleefde, werd uiteindelijk verslagen door zijn eigen geliefde zonen.

De twaalf zonen worden afgebeeld als strijdend om aandacht en potentiële nationale dominantie. Ze verkochten hun eigen broer voor een paar zilveren munten en ze misten de morele kracht en moed om hun tekortkomingen toe te geven. In plaats daarvan spanden ze samen om hun schuld te verbergen door hun bejaarde vader jarenlang pijn te laten lijden.

Josef wordt afgebeeld als een ijdele en egocentrische jongeman wiens ego-gerichte gevoel van bestemming de jaloezie voedde die zijn broers jegens hem voelden. Zijn verhaal van armoede naar rijkdom wordt gezien als de gedwongen volwassenwording van een jongeman die op drift is geraakt in een maatschappij die verfijnder en kosmopolitischer is dan de boerderijachtige eenvoud van Kanaän en het thuis van Jakov. Hij heeft verleiding en vervolging bestreden en is ijverig, zeer intelligent en ambitieus. Hij hanteerde zijn knappe uiterlijk en scherpzinnige geest met de vaardigheid van een beeldhouwer die elk natuurlijk gebrek en elke kleur in de steen moet verwerken om een kunst van blijvende schoonheid te produceren. Uiteindelijk deed zich een kans voor door de dromen van Farao's officieren en schoot hij omhoog naar succes.

Sta mij toe u de rest van het verhaal te vertellen. Met de dood van Rachel en de geboorte van Benjamin werden de 12 essentiële componenten van het Joodse volk voltooid. Deze "12 Shevatim - Stammen" bevatten in zich de middelen om nationale eeuwigheid en wereldwijde verlossing te bereiken. Het vereiste echter het kritische aantal van 12. Jakov Avinu had van Hasjem

gevraagd : "En ik zal geheel terugkeren naar het huis van mijn vader". Dit verzoek was een speciaal gebed, dat hij het verdiende om een gezin op te voeden dat allemaal zou deelnemen aan de eeuwigheid van de natie. Avraham had Jishmael; Jitzchak had Esav; maar Jakov had 12 zonen, die elk waardig waren om een belangrijke bijdrage te leveren aan de toekomst van het volk. In dit opzicht was hij werkelijk de "De uitverkorene onder de voorvaderen". Als de stamvader van deze 12 zonen moest Jakov elk van hen afzonderlijk opleiden, en alle 12 gezamenlijk, om verantwoordelijkheid te nemen voor de ontwikkeling van de Joodse natie.

Door gunsten te tonen aan Josef, maakte Jakov aan alle andere broers duidelijk dat Josef de "koning" zou zijn, en dat ze deze onvermijdelijkheid moesten accepteren. Josef zelf accepteerde de impliciete verantwoordelijkheden van het koningschap. Zijn taak was om de zonen van Jakov veilig door het labyrint van vroege nationale ontwikkeling te leiden. Groeien tot een natie onder de heidense naties van de Bijbelse tijd was een ontmoedigende taak die de onverzettelijke discipline vereiste van de Josef die de verleidingen van Egypte overleefde. Vanaf het begin gedroeg hij zich als een koning. Hij was bezorgd over zijn uiterlijk en hij was attent op de morele ontwikkeling van zijn broers. Hij deelde met hen dromen van persoonlijke verantwoordelijkheid / glorie en negeerde hun groeiende wrok. Josef was bezig met het leiden van een natie, niet met het winnen van een populariteitswedstrijd.

Jakov bleef relatief stil omdat leiderschap niet kon worden opgelegd, het moest worden verdiend. Net zoals hij de schurkenachtige pogingen van Esav en Lavan had overleefd, zo zou Josef ook de uitdagingen van zijn jeugdige, maar werkelijk rechtvaardige broers overleven. De broers begrepen Josef's positie echter verkeerd. Ze begrepen Josef's houding als zelfingenomen, egoïstisch, manipulatief en positionerend. Ze interpreteerden Josef's acties en dromen als een verlangen om de 4e van de voorvaderen te worden! Zijn rennen naar Jakov om te klikken werd gezien als een poging om hen in diskrediet te brengen en hen ervan te weerhouden deel te nemen aan de opbouw van de natie. Vanuit dat perspectief, zagen ze Josef als een gevaarlijke en dodelijke bedreiging voor hun eigen persoonlijk lot en de toekomst van de Joodse natie. Daarom grepen ze de eerste kans aan om Josef als een bedreiging te verwijderen en hem als slaaf te verkopen. Voor Jakov bleek dit echter rampzalig.

Jakov's grootste hoop was om de essentiële 12 componenten te baren die de eeuwigheid van het Joodse volk verzekerden. Toen hij Josef verloor, verloor hij niet alleen één zoon, maar mogelijk 11 zonen! Voor Jakov betekende dit, dat dit niet de laatste fase was voor de natie. Er wachtte nog een andere fase op de ontwikkeling van de natie. Jakov wist niet welke van zijn zonen uiteindelijk tot het Joodse volk zouden behoren, en welke van zijn zonen tot de "andere naties" zouden behoren. Met de veronderstelde dood van Josef leed Jakov het ontroostbare verlies van zijn grootste hoop - dat al zijn kinderen deel zouden blijven uitmaken van het Joodse volk. (R. Ahron Tendler)

Shabat Shalom

Voor suggesties en commentaar : mobi166@hotmail.com

Gelieve dit blaadje (deze link) ook door te sturen aan vrienden en kennissen.

(en je bronnen zullen zich naar het buitenland verspreiden) (משלי ה:טז) יפוצו מעינותיך חוצה